

Łukasz Sowul

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0002-3617-0859

KONWALIDACJA NIEUCHYLENIA CYWILNEGO WYROKU ZAOCZNEGO W WYROKU KOŃCZĄCYM SPRAWĘ

Wprowadzenie

Kodeks postępowania cywilnego¹ przewiduje instytucję wyroku zaocznego. W aktualnym stanie prawnym istnieją dwie podstawy jego wydania. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw² doszło do wyodrębnienia przesłanek wyroku zaocznego o charakterze fakultatywnym (na zasadzie art. 339 § 1 k.p.c.) i o charakterze obligatoryjnym (art. 340 § 1 k.p.c.)³.

Po pierwsze, zgodnie z art. 339 § 1 k.p.c. sąd może go wydać na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany w wyznaczonym terminie nie złożył odpowiedzi na pozew. Należy poczynić uwagę, iż w związku z przytoczoną wcześniej ustawą zmieniającą złożenie odpowiedzi na pozew jest czynnością obligatoryjną (art. 2051 k.p.c.). Pozwala to już na początkowym etapie postępowania (przed posiedzeniem przygotowawczym lub wyznaczeniem rozprawy) wyciągnąć negatywne konsekwencje wobec bierności strony pozwanej⁴.

Po drugie, na podstawie art. 340 § 1 k.p.c. sąd wyda wyrok zaoczny, jeżeli mimo niezłożenia odpowiedzi na pozew skierowano jednak sprawę do rozpoznania na rozprawie, a wystąpi jedna z następujących przesłanek:

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2020, poz. 1575 ze zm.), dalej: k.p.c.

² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469 ze zm.).

³ E. Rudkowska-Ząbczyk, komentarz do art. 339 k.p.c. [w:]: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Grześ, Legalis 2021.

⁴ W. Głodowski, komentarz do art. 339 k.p.c. [w:]: *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Lex 2020.

- pozwany nie stawiał się na tę rozprawę,
- mimo stawienia się na rozprawie pozwany nie bierze w niej udziału.

Wyrok wydany w nieobecności pozwanego nie będzie jednak zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności lub składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie (§ 2 – przesłanka negatywna wydania wyroku zaocznego).

Niemniej od rzeczonoego wyroku można zgłosić sprzeciw. Jak stanowi art. 345 k.p.c., w takiej sytuacji przewodniczący zarządza doręczenie go powodowi i nadaje sprawie bieg, w razie potrzeby podejmując czynności przewidziane w przepisach o organizacji postępowania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza (art. 347 k.p.c.).

Może jednak dojść do sytuacji, w której sąd I instancji w wyroku kończącym sprawę orzeknie o żądaniu pozwu, ale nie umieści postanowienia o uchyleniu wyroku zaocznego. Wówczas pojawia się pytanie o skutki takiego działania i ewentualne możliwości naprawienia rzeczonoego błędu. W niniejszym opracowaniu zostaną właśnie poruszone te kwestie.

Istnieje zgodność co tego, że w związku z niezamieszczeniem w wyroku postanowienia o uchyleniu wyroku zaocznego pozostaje on wciąż w mocy, gdyż ani zgłoszenie sprzeciwu, ani wydanie orzeczenia merytorycznego nie pozbawia go mocy prawnej. Autor stoi na stanowisku, że nie można w obecnym stanie prawnym i orzeczniczym w sposób jednoznacznie orzec o tym, jak naprawić omawiany błąd. W szczególności w żadnej mierze nie można zgodzić się z aktualnym stanowiskiem Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Skutki prawne nieuchylenia wyroku zaocznego

Wniesienie sprzeciwu nie ma charakteru dewolutywnego, co skutkuje tym, że sąd I instancji dokonuje ponownego rozpatrzenia i rozstrzygnięcia sprawy⁵. Nie stosuje się więc w takim przypadku, choćby w drodze analogii, przepisów o postępowaniu apelacyjnym⁶. „W następstwie wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego dochodzi do ponownego merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy w przedmiotowych i podmiotowych granicach określonych wyrokiem zaocznym i wniesionym od niego sprzeciwem”⁷. Wyrok wydany po ponownym rozpoznaniu sprawy wskutek wniesienia sprzeciwu nie jest nigdy

⁵ E. Rudkowska-Ząbczyk, komentarz do art. 347 k.p.c. [w:]: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Grześ, Legalis 2021.

⁶ K. Weitz, komentarz do art. 347 k.p.c. [w:]: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Lex 2016.

⁷ Wyrok SA w Warszawie z dnia 15 listopada 2017 r., sygn. I ACa 1377/16, Lex nr 2436616.

wyrokiem zaocznym, a zatem podlega on zaskarżeniu na zasadach ogólnych, tj. w drodze apelacji⁸.

Z treści art. 347 k.p.c. wprost wynika, że w orzeczeniu kończącym postępowanie sąd powinien się odnieść do wyroku zaocznego: utrzymać go w mocy albo też uchylić. W pierwszej kolejności należy więc rozstrzygnąć o losach wyroku zaocznego, a dopiero później ewentualnie o zgłoszonym roszczeniu. W przypadku, gdy sprzeciw jest niezasadny, sąd w ogóle nie orzeka o zasadności powództwa, ale po prostu utrzymuje zaskarżony wyrok zaoczny w mocy⁹.

Za Sądem Najwyższym należy powtórzyć, że „wyrok zaoczny nie traci mocy na skutek wniesienia sprzeciwu. Wniesienie sprzeciwu powoduje jedynie wyznaczenie przez przewodniczącego sądu terminu rozprawy i doręczenie odpisu sprzeciwu stronie powodowej w wypadku, gdy sprzeciw odpowiada obowiązującym w tej mierze przepisom i zostaje przyjęty. Wyrok zaoczny, który został zaopatrzony rygorem natychmiastowej wykonalności, może być wykonany, chyba że sąd na wniosek pozwanego wnoszącego sprzeciw zawiesi ten rygor. Wyrok zaoczny traci moc dopiero wskutek uchylenia go (art. 332 d. k.p.c. i obecnego art. 347 k.p.c.) przez wyrok końcowy”¹⁰.

Nie ulega więc wątpliwości, że w przypadku wniesienia sprzeciwu, a nawet wydania wyroku merytorycznego wyrok zaoczny nie traci mocy. Brak jest analogicznej regulacji jak w przypadku sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym, gdzie zgodnie z art. 505 § 2 k.p.c. nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Niezamieszczenie w wyroku postanowienia w przedmiocie wyroku zaocznego prowadzi więc do sytuacji, gdzie w obrocie prawnym pozostają dwa różne orzeczenia zapadłe w tej samej sprawie. Taka sytuacja jest niedopuszczalna.

W szczególności należy brać pod uwagę to, że jak zostało to już wskazane, na skutek wniesienia sprzeciwu sprawa toczy się w normalnym trybie, w związku z czym może dojść do sytuacji, gdzie sędzia nie będzie świadomy istnienia wyroku zaocznego (np. wskutek zmiany składu sędziowskiego w toku sprawy), czy też dojdzie po prostu do zwykłego przeoczenia. W związku z tym trzeba rozważyć ewentualne możliwości naprawienia całej sytuacji.

Aktualne stanowisko Sądu Najwyższego w przedmiocie kwalifikacji prawnej nieuchylenia wyroku zaocznego i jej skutków

W kwestii kwalifikacji prawnej błędu polegającego na niezawarcu w orzeczeniu kończącym postępowanie oraz ewentualnych możliwości jego naprawienia w ostatnim czasie wypowiedział się Sąd Najwyższy. W postanowieniu z dnia 28 listopada

⁸ A. Jakubecki, komentarz do art. 347 k.p.c. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Lex 2013.

⁹ P. Ryłski, *Dopuszczalność uchylenia wyroku zaocznego w części w wyniku rozpoznania sprzeciwu*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 3, s. 144.

¹⁰ Wyrok SN z dnia 28 kwietnia 1969 r., sygn. III CRN 445/68, Lex nr 6497.

2018 r.¹¹ wskazał na następujące okoliczności (przytoczone *in extenso* fragmenty uzasadnienia):

„Wadliwe konstrukcyjnie nieuchylenie wyroku zaocznego w wyroku reformatoryjnym wydanym przez sąd pierwszej instancji po ponownym rozpoznaniu sprawy (art. 347 k.p.c.) może wywoływać istotne kontrowersje wynikające z funkcjonowania w obrocie prawnym dwóch odmiennych (rozbieżnych) orzeczeń sądowych zasadzających sporne roszczenia w różniących się zakresach lub wysokościach (nieuchylonego wyroku zaocznego oraz wyroku reformatoryjnego wydanego po wyznaczeniu i przeprowadzeniu rozprawy na podstawie art. 345 i n.k.p.c.)”.

„Tego rodzaju kwalifikowanej wadliwości, która wymagałaby co najmniej konstrukcyjnego uzupełnienia wyroku sądu pierwszej instancji w trybie art. 351 k.p.c., nie może usunąć, uzupełnić ani naprawić Sąd drugiej instancji w przypadku, gdy wskutek nieuchylenia wyroku zaocznego po ponownym rozpoznaniu sprawy i orzeczeniu o żądaniu pozwu w obrocie jurysdykcyjnym funkcjonują w tym samym przedmiocie sporu dwa wyroki o różnej treści (nieuchylony wyrok zaoczny oraz reformatoryjny w całości lub w części wyrok «końcowy» wydany po przeprowadzeniu rozprawy)”.

„Taki stan wyrokowania zagraża porządkowi i bezpieczeństwu obrotu prawnego, gdyż stwarza co najmniej ryzyko potencjalnej egzekucji należności zasądzonych w obu rozbieżnych wyrokach. Tymczasem strona przegrywająca tę samą (jedną) sprawę nie powinna ponosić jakiegokolwiek ryzyka poszukiwania z winy sądu, który «zapomniał» uchylić wyrok zaoczny w wyroku wydanym po ponownym rozpoznaniu sprawy (art. 347 k.p.c.), skomplikowanej ochrony przeciwegzekucyjnej w razie wszczęcia egzekucji z dwóch wyroków osądających ten sam spór”.

„Ostatecznie Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że zaskarżona kwalifikowana wada «podwójnego» funkcjonowania dwóch wyroków osądających ten sam przedmiot sporu stanowi szczególny rodzaj (stan) nierozpoznania istoty jednej tylko sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. w przypadku, gdy prawidłowy («finalny») osąd jednej sprawy przez Sąd pierwszej instancji wymagał konstrukcyjnego i «strukturalnego» wyrokowania zarówno o uchyleniu kontestowanego sprzeciwem strony pozwanej wyroku zaocznego, jak i orzeczenia o żądaniu pozwu (art. 347 k.p.c.)”.

„Ujawnione wady wyrokowania nie podlegały sanacji przez sąd odwoławczy, bowiem dotyczyły konstrukcyjnego i nieuzupełnionego istotnego braku wyroku sądu pierwszej instancji, który – orzekając merytorycznie o żądaniach tego samego pozwu (art. 347 w opozycji do art. 350 k.p.c.) – nie uchylił obligatoryjnie wcześniej wydanego w tej samej sprawie wyroku zaocznego, co mogło być zakwalifikowane jako szczególny stan nierozpoznania istoty jednej (tej samej) spornej sprawy

¹¹ Postanowienie SN z dnia 28 listopada 2018 r., sygn. II PZ 23/18, Lex nr 2583828.

w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., który nie podlega sprostowaniu w trybie art. 350 k.p.c. jako rzekoma nieistotna niedokładność lub omyłka sądowa”.

Z powyższymi tezami zgadza się Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego M. Manowska¹². W orzeczeniu zwrócono uwagę na niebezpieczeństwo związane z funkcjonowaniem dwóch różnych orzeczeń wydanych w tej samej sprawie. Konkluzje są w skrócie następujące:

- nieuchylenie wyroku zaocznego jest szczególną postacią nierozpoznania sprawy co do istoty w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.,
- możliwe jest naprawienie błędu poprzez uzupełnienie wyroku, lecz nie przez sprostowanie,
- nieuchylenie wyroku zaocznego nie podlega sanacji przez sąd odwoławczy, a zatem powinno dojść do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Na tle tego stanowiska tylko sąd I instancji jest więc władny do skorygowania swego błędu. Możliwe to jest na dwa sposoby. Po pierwsze, strona może wnieść o uzupełnienie wyroku na podstawie art. 351 § 1 k.p.c. Zgodnie z jego treścią strona może w ciągu 2 tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu – od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu. W przeciwieństwie do sprostowania na podstawie art. 350 k.p.c., które może zostać dokonane w każdym czasie, a które Sąd Najwyższy odrzucił w danym przypadku, strona jest związana terminem 2 tygodni.

Drugą z kolei możliwością jest uzupełnienie wyroku przez sąd I instancji na skutek przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd II instancji w związku z wniesioną apelacją. Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. sąd II instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd I instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Konkludując, omawiane stanowisko dopuszcza możliwość skorygowania wadliwości orzeczenia w postaci braku postanowienia o uchyleniu wyroku zaocznego. Niemniej jest to dalece ograniczone. Jak bowiem wskazano, może to uczynić wyłącznie sąd I instancji: albo poprzez uzupełnienie orzeczenia, albo na skutek przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Rodzi to problemy natury praktycznej. Zarówno wniosek o uzupełnienie, jak i apelacja są ograniczone terminami. Po ich upływie usunięcie wyroku zaocznego z obrotu byłoby w zasadzie niemożliwe. Po drugie, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania nie tylko wydłuży czas rozpoznania sprawy, lecz również obciąży wymiar sprawiedliwości – sąd I instancji będzie bowiem musiał się ponownie zająć sprawą wyłącznie w celu dopisania jednego postanowienia w sentencji wyroku.

¹² M. Manowska, komentarz do art. 347 k.p.c. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–477(16)*, red. M. Manowska, Lex 2021.

Stanowisko autora

W ocenie autora nie sposób w żadnej mierze zgodzić się z aktualnym stanowiskiem Sądu Najwyższego. Przemawiają za tym następujące okoliczności. W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż możliwość sprostowania orzeczenia w przypadku braku rozstrzygnięcia w przedmiocie uchylenia wyroku nakazowego była aprobowana w sądownictwie przez ponad pół wieku. Już w uchwale z dnia 9 marca 1962 r.¹³, która zresztą była przywołana we wcześniej cytowanym orzeczeniu, Sąd Najwyższy wskazał, że nieuchylenie wyroku zaocznego stanowi niedokładność podlegającą sprostowaniu w trybie art. 355 ówczesnego k.p.c. (aktualnie art. 347 k.p.c.). Mało tego, taką możliwość dopuszczano również w orzecznictwie przedwojennym, co wskazano w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1938 r. (sygn. C.II. 3025/37)¹⁴. W aktualnym orzecznictwie stosowanie sprostowania w omawianym przypadku również było praktyką. Świadczy o tym choćby wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28 lipca 2016 r.¹⁵

Dalej należy zauważyć, że ciężko zakwalifikować nieuchylenie wyroku zaocznego jako nierozpoznanie sprawy co do istoty w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się przedmiotową tematyką. Podsumowując dotychczasowy dorobek orzeczniczy, można wskazać, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd I instancji:

- rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy,
- zaniechał w ogóle zbadania materialnej podstawy żądania,
- pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę,
- rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej i prawnej niż zgłoszona w pozwie,
- nie uwzględnił (nie rozważył) wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych czy prawnych rzutujących na zasadność roszczenia powoda¹⁶.

W żadnej mierze omawiana sytuacji nie mieści się w którejkolwiek z wyżej wskazanych sytuacji. Zauważył to także Sąd Najwyższy w omawianym kontrowersyjnym orzeczeniu, wskazując, iż mamy do czynienia ze „szczególnym” przypadkiem nierozpoznania. Przepis art. 347 k.p.c. ma bowiem wymagać konstrukcyjnego i „strukturalnego” wyrokowania zarówno o uchyleniu kontestowanego sprzeciwem strony pozwanej wyroku zaocznego, jak i orzeczenia o żądaniu pozwu.

Zakładając, iż rozważania Sądu Najwyższego są w tym przedmiocie słuszne, to nie sposób uznać, iż skutkiem tego jest obligatoryjne przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Z literalnej treści art. 386 § 4 k.p.c. wprost wynika, iż jest

¹³ Uchwała SN z dnia 9 marca 1962 r., sygn. III CO 4/62, Lex nr 106339.

¹⁴ J. Gudowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo*, t. III, Lex 2020.

¹⁵ Wyrok SA w Lublinie z dnia 28 lipca 2016 r., sygn. I ACa 30/16, Lex nr 2087784.

¹⁶ A. Zieliński, komentarz do art. 386 k.p.c. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Legalis 2019.

to wyłącznie uprawnienie sądu II instancji, z którego może on skorzystać bądź nie, na co wskazuje zwrot *może*. W przypadku nierozpoznania sprawy z uwagi na to, że może godzić to w zasadę dwuinstancyjności, zasadą jest przekazywanie sprawy do ponownego rozpoznania. Niemniej w każdym przypadku należy podchodzić indywidualnie do danej sprawy.

Jak wskazał choćby Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 października 2019 r.¹⁷: „Odczytywanie art. 386 § 4 k.p.c. jako przepisu, który uzasadnia wydanie orzeczenia kasatoryjnego, lecz go nie narzuca, wymaga każdorazowo oceny prawidłowości skorzystania z tej możliwości przez sąd odwoławczy. Ciężar uchybienia polegającego na wydaniu orzeczenia bez rozpoznania istoty sprawy z reguły będzie uzasadniać uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania. Nie tracąc z pola widzenia charakteru apelacji pełnej należy też brać pod uwagę, że rozpoznanie sprawy odbywa się w toku dwóch instancji, z których każda pełni właściwą jej rolę oraz że konieczne jest respektowanie wynikających z tego uprawnień obu stron, w tym możliwość podjęcia realnej obrony przez pozwanego. Skupienie całego ciężaru orzeczenia (faktycznego i prawnego) tylko w drugiej instancji może się wiązać z ograniczeniem tych uprawnień, co każdorazowo wymaga oceny w okolicznościach danej sprawy”.

W przedmiotowej sytuacji nie sposób uznać, aby zmiana orzeczenia poprzez orzeczenie o uchyleniu wyroku zaocznego naruszałaby w jakikolwiek sposób prawa stron. Jest to bowiem wyłącznie zabieg techniczny, który w żadnej mierze nie ma wpływu na ostateczny wynik sprawy. Tak przykładowo postąpił Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 13 sierpnia 2013 r.¹⁸

Sąd Najwyższy wskazał także, iż możliwe jest nie tylko przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ale również wniosek o uzupełnienie wyroku. Zgodnie z art. 351 § 1 k.p.c. strona może w ciągu 2 tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu – od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu. Uchylenie wyroku zaocznego należałoby potraktować jako ostatnią z kategorii, to bowiem art. 347 k.p.c. wprost nakazuje zamieszczenie takiego postanowienia w treści wyroku.

Należy jednak zauważyć, iż wniosek o uzupełnienie wyroku i środek zaskarżenia (w tym przypadku apelacja) w żadnej mierze ze sobą nie konkurują, dotyczą one bowiem zwykle różnych przedmiotów rozstrzygnięć lub ich braku w tym samym orzeczeniu. Podstawy uzupełnienia wyroku nie mogą stanowić podstaw apelacji, stronie nie przysługuje więc prawo wyboru między trybem zaskarżenia

¹⁷ Postanowienie SN z dnia 24 października 2019 r., sygn. I CZ 86/19, Lex nr 2740939.

¹⁸ Wyrok SA w Katowicach z dnia 13 sierpnia 2013 r., sygn. V ACa 134/13, Lex nr 1366085.

a trybem rektyfikacji dotyczącej uzupełnienia orzeczenia¹⁹. W związku z tym nie do obrony jest stanowisko, że brak orzeczenia o losie wyroku zaocznego może być konwalidowany albo poprzez uzupełnienie wyroku, albo na drodze apelacji, jako nierozpoznanie sprawy co do istoty.

Odnosząc się więc do postanowienia Sądu Najwyższego, nie sposób obronić poglądów tam przedstawionych. Jak bowiem wskazano, zasadniczo dominował pogląd o możliwości dokonania sprostowania orzeczenia w przedmiocie uchylenia wyroku zaocznego. Wskazanie, że mamy w takim wypadku szczególnie przykład nierozpoznanie sprawy co do istoty, jest mocno wątpliwe. Niezamieszczenie stosownego postanowienia, wymaganego przez prawo, nie wpasowuje się w rozumienie tego pojęcia wypracowane przez doktrynę i judykaturę. Zakładając jednak słuszność tego poglądu, nie sposób uznać, iż w takiej sytuacji sąd II instancji powinien przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia, jest to bowiem rozwiązanie fakultatywne, które ma na celu ochronę praw stron, a w takiej sytuacji nie możemy mówić o sytuacji, gdzie są one w jakiś sposób zagrożone. Wreszcie niemożliwe jest, aby jedno uchybienie było jednocześnie podstawą zarówno do apelacji, jak i do uzupełnienia wyroku.

Podsumowanie

Jak zostało przedstawione w opracowaniu, kwestia postępowania w przypadku nieuchylenia w wyroku kończącym sprawę wyroku zaocznego jest bardzo skomplikowana. Problem ten nie jest jakoś specjalnie poruszany zarówno w doktrynie, jak i judykaturze, niemniej rodzi poważne problemy natury praktycznej. Dochodzi bowiem do patologicznej sytuacji, gdzie w obrocie prawnym funkcjonują równolegle dwa orzeczenia zapadłe w tej samej sprawie. Nie można w sposób jednoznaczny opowiedzieć się za którymkolwiek rozwiązaniem tego problemu. Zdaniem autora Sąd Najwyższy zamiast sprawę rozwiązać, tak naprawdę tylko ją skomplikował, tworząc niejako nową koncepcję, która wcześniej raczej nie była brana pod uwagę i nie występowała w praktyce orzeczniczej.

Podsumowując, można rozważać w takim wypadku trzy wzajemnie wykluczające się możliwości naprawienia błędu sądu I instancji:

- sprostowanie wyroku,
- uzupełnienie wyroku,
- zmianę wyroku w związku z wniesioną apelacją.

W ocenie autora najwłaściwsze byłoby drugie rozwiązanie, orzeczenie o uchyleniu wyroku zaocznego należałoby bowiem rozpatrywać w kategorii dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinno być zamieszczone w wyroku z urzędu. Tak stanowi art. 347 k.p.c. Fakt, że kwestia ta nie jest w żadnej mierze

¹⁹ A. Stempniak, komentarz do art. 351 k.p.c. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Art. 205¹–424¹²*, red. A. Marciniak, Legalis 2019.

rozwiązana klarownie, zarówno w orzecznictwie, doktrynie, jak i przez ustawodawcę, należy ocenić zdecydowanie negatywnie.

Jednym z możliwych rozwiązań jest uregulowanie przedmiotowej materii w k.p.c. Przykładowo można by doprecyzować przepisy dotyczące wyroku zaocznego. Między innymi warto rozważyć rozwiązanie analogiczne do sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym, czyli utratę mocy wyroku zaocznego na skutek wniesionego sprzeciwu. Należałoby jednak wówczas zastanowić się nad zmianą przepisów dotyczących nadawania wyrokowi zaocznemu rygoru natychmiastowej wykonalności. Innym wyjściem z tej sytuacji byłoby wskazanie w ustawie, że wyrok zaoczny traci moc na skutek orzeczenia przez sąd o żądaniu pozwu po ponownym rozpoznaniu sprawy.

Bibliografia

- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2019.
- Gudowski J., *Kodeks postępowania cywilnego. Orzecznictwo. Piśmiennictwo*, t. III, Lex 2020.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Grześ, Legalis 2021.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–477(16), red. M. Manowska, Lex 2021.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Artykuły 1–366, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Lex 2013.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: Art. 205¹–424¹², red. A. Marciniak, Legalis 2019.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Lex 2016.
- Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Lex 2020.
- Rylski P., *Dopuszczalność uchylenia wyroku zaocznego w części w wyniku rozpoznania sprzeciwu*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 3.

Streszczenie

Kodeks postępowania cywilnego przewiduje instytucję wyroku zaocznego. W przypadku wniesienia od niego skutecznego sprzeciwu dochodzi do merytorycznego rozpoznania sprawy. Sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza. Jeżeli więc orzeka się o żądaniu, to należy również uchylić wcześniejszy wyrok. Gdy się tego nie uczyni, to mamy do czynienia z sytuacją, gdzie w obiegu prawnym pozostają dwa orzeczenia w tej samej sprawie. W niniejszym opracowaniu przedstawiono koncepcje dotyczące naprawienia rzeczonego błędu, w szczególności w oparciu o aktualne stanowisko Sądu Najwyższego. Zdaniem autora argumentacja Sądu Najwyższego jest nie do obronienia, natomiast omawiana tematyka jest na tyle skomplikowana i niejasna, że w obecnym stanie prawnym nie da się w sposób jednoznaczny ustalić sposobu konwalidacji braku uchylenia wyroku zaocznego.

Słowa kluczowe: wyrok zaoczny, konwalidacja, sprostowanie, uzupełnienie, zmiana

VALIDATION OF NON-REVOCATION OF THE CIVIL DEFAULT JUDGMENT IN THE JUDGMENT CLOSING THE CASE

Summary

The Code of Civil Procedure provides for the institution of a default judgment. In the event of an effective objection from it, the matter is examined on the merits. The court issues a judgment, which upholds the default judgment in whole or in part, or repeals it and decides on the demand for the statement of claim, or the statement of claim is rejected or the proceedings are discontinued. If the claim is adjudicated, the earlier judgment should also be set aside. If not, we are dealing with a situation where two judgments on the same case remain in legal circulation. This paper presents concepts on how to remedy this error, in particular based on the current position of the Supreme Court. In the author's opinion, the arguments of the Supreme Court cannot be defended, while the discussed subject matter is so complicated and unclear that in the current legal situation it is impossible to unequivocally determine the method of validating the failure to set aside the default judgment.

Keywords: default judgment, validation, correction, supplementation, change